

PSALMUS CXLV

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *Laudatio ipsi David.*

Exaltabo te, Deus meus rex, et benedicam nomini tuo in sæculum, et in sæculum sæculi.

2. Per singulos dies benedicam tibi, et laudabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi.

3. Magnus Dominus, et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis.

4. Generatio et generatio laudabit opera tua, et potentiam tuam pronuntiabunt.

5. Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, et mirabilia tua narrabunt.

6. Et virtutem terribilium tuorum dicent, et magnitudinem tuam narrabunt.

7. Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt, et justitia tua exultabunt.

8. Miserator et misericors Dominus: patiens, et multum misericors.

9. Suavis Dominus universis, et miserationes ejus super omnia opera ejus.

10. Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et sancti tui benedicant tibi.

11. Gloriam regni tui dicent, et potentiam tuam loquentur:

12. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam, et gloriam magnificentiae regni tui.

13. Regnum tuum, regnum omnium sæculorum, et dominatio tua in omni generatione et generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, et sanctus in omnibus operibus suis.

14. Allevat Dominus omnes qui corruunt, et erigit omnes elisos.

15. Oculi omnium in te sperant, Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno.

16. Aperis tu manum tuam, et implem omne animal refectione.

17. Justus Dominus in omnibus viis suis, et sanctus in omnibus operibus suis.

V. s. h. — *Laudatio David.*

Aleph. Exaltabo te, Deus meus rex, et benedicam nomini tuo in æternum [*h. sæculum*] et ultra.

Beth. In omni die benedicam tibi, et laudabo nomen tuum in sempiternum [*h. sæculum et ultra*] jugiter.

Gimel. Magnus Dominus, et laudabilis nimis: et magnificentiae ejus non est investigatio.

Daleth. Generatio ad generationem laudabit opera tua, et fortitudines tuas annuntiabunt.

He. Decorem gloriæ magnitudinis tuæ, verba mirabilium tuorum loquar.

Vav. Et fortitudinem horribilium tuorum loquentur, et magnitudines tuas narrabunt.

Zain. Memoriam multæ bonitatis tuæ loquentur [*h. eructabunt*], et justitias tuas laudabunt.

Heth. Clemens, et misericors Dominus: patiens, et multæ miserationis [*h. tardus ad furor*] et magnæ misericordiae.

Teth. Bonus Dominus omnibus, et misericordiae ejus in universa opera ejus.

Jod. Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et sancti [*h. misericordes*] tui benedicant tibi.

Chaph. Gloriam regni tui dicent, et fortitudines tuas loquentur.

Lamed. Ut ostendunt filiis hominum fortitudines ejus, et gloriam decoris regni ejus.

Mem. Regnum tuum regnum omnium sæculorum, et potestas tua in omni generatione et generationem.

Samech. Sustentat Dominus omnes corruentes et erigit omnes jacentes [*h. incurvatos*].

Ain. Oculi omnium in [*h. ad*] te sperant, et tu das eis escam suam [*h. eorum*] in tempore suo.

Phe. Aperis manus tuas, et implem omne animal refectione [*h. satias omnem virum placcite*].

Sade. Justus Dominus in omnibus viis suis, et sanctus [*h. misericors*] in omnibus operibus suis.

18. Prope est Dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate.

19. Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet, et salvos faciet eos.

20. Custodit Dominus omnes diligentes se, et omnes peccatores disperdet.

21. Laudationem Domini loquetur os meum, et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum, et in sæculum sæculi.

Coph. Juxta est Dominus omnibus qui invocant eum: omnibus qui invocant illum in veritate.

Res. Placitum timentium se faciet, et clamorem [*h. deprecationem*] eorum exaudiet, et salvabit eos.

Sin. Custodit Dominus omnes diligentes se, et universos impios conteret [*h. disperdet*].

Thav. Laudem Domini loquetur os meum, et benedicet omnis caro nomini sancto ejus in æternum [*h. in sæculum, et ultra*], et jugiter.

Argumentum. — Hymnus in Jovæ potentiam, justitiam, benignitatem, quam exhibet tum universo generi humane, tum maxime afflictis suis cultoribus. Singuli versus litteris primoribus elementorum hebraicorum ordinem representant; sed desideratur versus qui a *nun* littera incipere debebat. Habet quidem Græcus Alexandrinus (et Vulg. Syr. Ar. Ath.) post vers. 13: *נורא קדוץ*, etc., *fidelis Dominus*. Sed plus quam verisimile est, ab aliena manu profecta esse hæc verba. Primum enim non existerent in libris, quibus usi sunt Origenes et Hieronymus. Deinde desunt in Chald. Aqu. Theol., et Obelo illa notavit scholion græcum codicis Vatic. Tum rejecerunt ea Masorethæ et interpretes Hebræi. Postea non probabilis est, vel casu hunc vers. excidisse, vel studio expunctum esse, a Casu fieri non potuit, ait Buxtorfius (*Anti-Crit.* p. 437), quia error ob interruptam seriem alphabeti nimis manifestus et facile deprehensus fuisset. *Sic Contra*, quum ordinis alphabetici non ita tenaces sunt poetæ hebraici, ut in omnibus ac singulis hujusmodi carminibus seriem litterarum sine ulla interruptione aut defectu servandam existiment, sed nonnullis licentia sibi interdum concedant, nihil miri habet unius litteræ omissione. Denique manifestum est, verba *נורא קדוץ*, etc., levi duarum tantummodo dictionum mutatione, et prima in subsidium ex *Deuter.* vii, 9, accessita, penitus ex vers. 17 hujus ipsius Psalmi desumpta esse. Ita fere Maurer. Quod alphabeticus esse Psalmus, recentioris ætatis pluribus indicium est.

1. Hymnus Davidis.

Laudibus efferam te, mi Deus, rex, et benedicam nomen tuum in sæculum et æternum.

2. Quotidie benedicam (celebrabo) te, et laudabo nomen tuum in sæculum et æternum.

3. Magnus est Jova et laudandus plurimum, et magnitudini ejus nulla est investigatio.

4. Ætas ætati prædicat (vel prædicet) opera tua, et facinora tua nota faciunt.

5. Splendorem gloriæ (gloriosum) majestatis tuæ, et res miraculorum tuorum meditabor.

6. Et vim terribilium factorum tuorum prædicant (vel prædicent) opera et magna facta tua enarrabo.

7. Memoriam (laudes) magnæ benignitatis tuæ eructant (vel eructent), et justitiam tuam lætis vocibus efferunt.

8. Clemens et misericors est Jova, tardus ad iram et magnæ gratiæ.

9. Benignus est Jova erga omnes, et misericordiae ejus sunt super omnia opera ejus.

10. Laudant (vel laudent, et ita deinceps) te, Jova, omnia opera tua, et pii (cultores) tui benedicunt te.

11. Gloriam imperii tui prædicant, et potentiam tuam loquuntur.

12. Ut nota faciant (vel, *innotescant*) hominibus facinora ejus, et gloriam splendoris (splendidam) imperii ejus.
13. Imperium tuum imperium est omnium saeculorum, et dominatio tua *manet* per omnes aetates.
14. Suffulcientem se præbet Jova omnibus qui labant, et erigentem omnibus qui incurva^l sunt.
15. Oculi omnium ad te spectant, et tu das eis cibum ipsorum tempore suo.
16. Aperis manum tuam, et satias omne vivum voluntate (eo quod vult).
17. Justus est Jova in omnibus viis suis, et clemens in omnibus operibus suis.
18. Propinquus est Jova omnibus invocantibus eum, omnibus qui invocant eum sincere (animo sincero).
19. Voluntatem cultorum suorum facit, et vociferationem eorum audit, et salvat eos.
20. Custodit Jova omnes qui diligunt eum, atque omnes improbos perdit.
21. Hymnum Jovæ loquatur os meum, et benedicat omnis caro nomen ejus sanctum in saeculum et æternum.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXLIV.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Laudatio David.

Titulus indicat argumentum: est enim hic Psalmus perpetua laudatio Dei, quæ partim sumitur ab ipsa De magnitudine, partim ab operibus ejus, partim a qualitatibus regni ipsius, partim a virtutibus regis, quæ in ipso perfectissime inveniantur. Est autem Psalmus alphabeticus, ut facilius memorie commendetur, et delectabilis canatur. S. Hilarius et S. Augustinus ita exponunt titulum: *Laudatio David*, id est, laudatio qua laudatur David. Et per Davidem intelligunt Christum, qui filius est David secundum carnem. Sed communiter expositio est, ut sit, sensus, *laudatio*, qua laudatur Deus a Davide. Neque obstat quod in græco dicitur in dativo: *Laudatio ipsi David*. Est enim sensus, laudatio Dei inspirata et dictata a Spiritu Sancto ipsi Davidi. Vide titulum Psalmi ut.

EXPLICATIO PSALMI.

1. *Aleph*. EXALTATO TE, DEUS MEUS REX, ET BENEDICAM NOMINI TUO IN SAECULUM, ET IN SAECULUM SAECULI.

2. *Beth*. PER SINGULOS DIES BENEDICAM TIBI, ET LAUDABO NOMEN TUUM IN SAECULUM, ET IN SAECULUM SAECULI.

In his duobus primis versiculis continetur proemium, in quo Propheta docet quid in hoc Psalmo canere proposuerit; sed hoc docet more poetico, per apostrophen ad Deum. « Exaltabo, inquit, te, » utest, in hoc Psalmo celeberrimo te versibus meis, tu, qui altissimus es, altissimus etiam habearis id

et prædiceris ab hominibus. Vocat autem Deum regem suum, vel ut ostendat se regem esse sub rege Deo, qui omnes regit et a nullo regitur, vel quia Deum celebrare intendit ob ea præcipue attributa, vel opera, quæ illi conveniunt, ut rex est et gubernator hominum et cæterarum rerum creaturarum. « Et benedicam nomini tuo, » repetitio est ejusdem rei; idem enim est: « Exaltabo te, et benedicam nomini tuo, » id est, laudabo nomen tuum, celebrabo gloriam tuam. Quod autem additur: « In saeculum, et in saeculum saeculi, » significat laudationem hanc fore perpetuam, ita ut hinc incipiat et perseveret per successiones hominum cadentium hos Psalmos usque ad mundi consum-

mationem, et deinde in caelesti patria nunquam omnino deficiat. « Beati enim qui habitant in domo tua, Domine, » ait ipse idem in *Psal.* lxxxiii, « in saecula saeculorum laudabunt te. » Hoc idem clarius repetitur et explicatur in secundo versiculo: « Per singulos dies benedicam tibi, » id est, perpetuo laudabo te, sive in prosperis, sive in adversis, dum hinc vivam, et postea quoque in caelesti patria « laudabo nomen tuum in saeculum, et in saeculum saeculi. »

3. *Ghimel*. MAGNUS DOMINUS, ET LAUDABILIS NIMIS, ET MAGNITUDINIS EIUS NON EST FINIS.

Quatuor sunt quasi partes magnitudinis, latitudo, longitudo, sublimitas et profundum, quæ modo in Deo quoque considerari possunt, juxta illud Apostoli ad *Ephes.* iii: « Ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas et profundum. » Igitur Propheta incipit laudare Deum a magnitudine, et potest hæc laus intelligi de magnitudine essentiae divinae, quæ est magna quoad latitudinem, quia est immensa; quoad longitudinem, quia aeterna; quoad sublimitatem, quia altissima; quoad profunditatem, quia incomprehensibilis; vel, si placeat Prophetam explicare de magnitudine Dei, ut rex est, magnus rex est Dominus quoad latitudinem, quia omnia serviunt illi, a summo angelo usque ad ultimum vermiculum; quoad longitudinem, quia regni ejus aeterna duratio est; quoad sublimitatem, quia potestate summa et absolutissima regnat; quoad profunditatem, quia non solum corpora, sed etiam corda regit, et moderatur intimas omnium cogitationes et affectiones; denique nihil est tam abditum et reconditum, quo virga regni ejus non penetret. « Magnus ergo Dominus, ideo laudabilis nimis, » id est valde, « et magnitudinis ejus non est finis, » quia et latitudo infinita est, et longitudo, est sublimitas, et profundum pariter infinita sunt. Vox hebraica proprie *inventionem*, sive *investigationem*, non *finem* significat. Sed Septuaginta sensum verterunt. Ideo enim magnitudinis Dei nulla est inventio, quia finis ejus non invenitur, nec inveniri potest, cum non sit. Itaque magnitudo Dei est infinita, et ideo a nobis, qui finiti sumus, est omnino investigabilis; dicitur autem « nobis investigabilis, non quod ignoremus magnum esse Deum, et magnitudinis ejus nullum esse finem, sed quia magnitudinem illam totam non capimus, non comprehendimus. Admonet autem nos hæc magnitudo infinita Dei, ut sicut magnitudinis ejus non est finis, sic etiam laudationis nullus est finis. Ita S. Augustinus. Item, ut nos quoque non simus contenti angustiis nostris, sed quotidie magis ac magis in vera magnitudine, que in virtutibus posita est, crescere studeamus, juxta illud *Psal.* lxxxiii: « Ascensionem in corde suo disposuit in valle lacrymarum; ibunt de virtute in virtutem, » etc.; nam qui crescere student potentia, vel divitiis, ut alios super-

grediantur, isti non magni, sed inflati sunt: non succo pleni, sed vento distenti; aliud enim superbia, aliud animi magnitudo est. Ita S. Joannes Chrysostomus.

4. *Daleth*. GENERATIO ET GENERATIO LAUDABIT OPERA TUA, ET POTENTIAM TUAM PRONUNTIABUNT.

Ab essentia Dei magni Regis, quæ investigari non potest, transit Propheta ad opera ipsius mirabilia, ex quibus potentia ejus intelligi potest, et non dicit: Ego laudabo opera tua, sed « generatio et generatio laudabit opera tua, » quasi dicat: Ego solus non sufficio laudare, sed omnes generationes laudabunt « opera tua, » quia nunquam deerunt, qui ea considerent, admirentur, et laudent. « Et potentiam tuam pronuntiabunt, » id est, omnes generationes laudabunt « opera tua, » et inde potentiam tuam, quæ in illis relictæ, assidue prædicabunt. In hebraeo habetur ad verbum, *generatio generationi laudabit opera tua, ut in Psalm.* xviii: « Dies diei cruciat verbum, » quæ phrasi significat generationes sibi invicem succedere, ut dicitur *Eccle.* i: « Generatio advenit, et generatio præterit, » et sicut una alteri succedit quoad subsistentiam, ita etiam unam alteri succedere in laudandis operibus Dei, quasi una defuncta munere suo, tradat alteri munus Deum laudandi, et hoc modo « generatio et generatio, » id est, omnes generationes laudabunt opera Dei. Itaque lectio hebraica non est contraria lectioni græcæ et latinæ, sed eas explicat et illustrat.

5. *He*. MAGNIFICENTIAM GLORIE SANCTITATIS TUE LOQUENTUR, ET MIRABILIA TUA NARRABUNT.

Dixit in genere de operibus Dei mirabilibus; nunc distinguit tria genera operum Dei: quædam gloriosa et pulcherrima, ac per hoc mirabilia ob proximam speciem et splendorem; quædam terribilia, et ob terrorem maximum valde mirabilia; quædam denique amabilia, et ob ingentis benignitatis Dei significationem, non minus quam cætera mirabilia. In hoc igitur versiculo laudatur opera mirabilia ob splendorem et gloriam operis, qualia sunt cæli superiores, quibus nihil majus et pulchrius, de quibus dicitur *Psal.* xviii: « Cæli enarrant gloriam Dei; » ad idem opus pertinet ea, que in cælo conspicimus, sol, luna, stellæ cælestes, et earum varietas, multitudo, splendor et perpetui sine ulla intermissione, vel fatione discursus. « Magnificentiam, inquit, glorie sanctitatis tue loquentur, » id est, omnes generationes laudando loquentur excellentiam gloriosi operis magnificentie tue, « quia multa sunt in eo opera mirabilia, ideo laudantes gloriosum hoc opus, mirabilia tua multa et magna narrabunt. Per *magnificentiam* non intelligitur hoc loco actio virtutis, quæ dicitur magnificentia, sed qualitas operis magnificentissimi, quæ dici potest excellentia sive præstantia, sive decor et pulchritudo: hæc enim omnia significat vox hebraica,

que hoc loco ponitur; per *gloriam* intelligitur claritas et splendor, et per *claritatem et splendorem*, ipsum opus gloriosum et splendidum; denique per *sanctitatem Dei*, si respiciamus vocem hebraicam, intelligenda est majestas, sive magnitudo, sive magnificentia Dei, quae etiam *sanctitas* dici potest, quia majestas Dei sanctissima est; vox hebraica non est שָׁקֵט, id est *sanctitas*, sed טָהוּר, quam vocem in *Psalm.* vii, verterunt Septuaginta *magnificentiam*, et hoc loco vertit S. Hieronymus *magnitudinem*, et potest etiam verti *majestas*, sive *decor*, sive etiam *robur*, ac *potentia*. Itaque sensus erit: omnes generationes praestantissimum et clarissimum opus majestatis Dei, quae sancta, id est, inviolabilis et purissima est, decantabant.

6. *Vau.* ET VIRTUTEM TERRIBILIAM TUORUM DICENT, ET MAGNITUDINEM TUAM NARRABUNT.

Hoc est alterum genus operum Dei, quo terror divinae majestatis in puniendis impiis demonstratur. « Et virtutem, inquit, terribiliam tuorum dicent, » id est, robur et potentiam terribiliam flagellorum, quibus impios castigare solitus es, dicent; et ex eis « magnitudinem » potentiae tuae enarrabunt. Ad hoc opus pertinent: diluvium generale tempore Noe; combustio quinque civitatum igne de caelo demisso: plaga Aegypti et Pharaonis; hiatus terre ad absorbendos vivos seditiosos Dathan et Abiron; denique terrae motus, pestilentiae, fulmina caelestia, eluviones aquarum, procellae ventorum, et alia quae non raro et divino iudicio terris immittuntur.

7. *Zain.* MEMORIAM ABUNDANTIAE SUAVITATIS Tuae ERUCTABUNT, ET JUSTITIA TUA EXULTABUNT.

Hoc est tertium genus operum Dei, quod ad misericordiam pertinet, quod quidem pluribus verbis et majori significatione grati animi exprimitur, quoniam ad pios Dei servos maxime pertinet. « Memoriam, inquit, abundantiae suavitatis tuae eructabunt, » id est, omnes generationes replete abundantia suavitatis et benignitatis et misericordiae tuae, quoniam « misericordia Domini plena est terra, » ex hac plenitudine eructabunt memoriam hujus abundantissimae suavitatis, id est, mandabant posteritati memoriam horum tantorum et tam multiplicium beneficiorum; nec solum eructabunt hanc memoriam posteris, sed ipsi « exultabunt justitia tua. » id est, ex fidelitate, qua promissa beneficia praestitisti.

Ad hoc genus pertinent innumerabiles consolationes, quas toti generi humano divina bonitas tribuit ex vicissitudine dierum et noctium, ex pluviiis de caelo, ex fecunditate terrae, ex infinita multitudine pecorum, avium, piscium, quae generi humano servantur; ex amenitate sylvarum, pulchritudine hortorum, commoditate maris et fluminum, alisque id genus plurimis. Sed haec levia et parva sunt, si comparentur ad dona gratiae, ad incarnationem Verbi divini, ad passio-

nem, resurrectionem et ascensionem Christi, ad missionem Spiritus Sancti, vocationem gentium, aedificationem Ecclesiae, justificationem impiorum, praedicationem, promissionem et exhibitionem regni caelorum. Quae omnia cum suavi meditatione quasi comedantur, mirum non est, si ex tanta plenitudine pii omnes eruciant memoriam abundantiae suavitatis Dei.

8. *Cheth.* MISERATOR ET MISERICORS DOMINUS, PATIENS ET MULTUM MISERICORS.

9. *Teth.* SUAVIS DOMINUS UNIVERSIS, ET MISERATIONES EIUS SUPER OMNIA OPERA EIUS.

Non contentus dixisse tantam esse abundantiam suavitatis Dei, ut omnes generationes eructature sint memoriam hujus suavitatis, ipse eructat primus et praedicat, dicens: « Misericors et miserator Dominus, patiens, et multum misericors, » Dominus est, quia tollit miseria creando, justificando, glorificando; nec solum *miseriors* est: sed etiam *miserator*, id est, paterne misericors; id enim significat vox hebraica מְרַחֵם; nec solum affectu paterno *miseriors*, sed etiam *patiens*, sive *longanimis*, ut est in hebraeo, id est, perseveranter misericors; etiamsi enim saepe a nobis provocetur ad iram, ille tamen non subito irascitur, sed expectat ad penitentiam; denique haec misericordia non modica, non exigua, sed multa et copiosissima est. Id explicatur in sequenti versiculo; nam « suavis est Dominus omnibus, » id est, omnibus benignus et misericors, et ex se suavis, licet non omnibus videatur suavis, sed his tantum, qui sanum palatum habent; nec solum erga omnes suavis et bonus, ac per hoc misericors est, sed etiam misericordia ejus extenditur « super omnia opera ejus; » nullum enim est opus Dei, in quo misericordia ejus locum suum non habeat: sic enim intelligimus illud, *super omnia opera ejus*, id est, in omnia opera ejus, ut exponunt SS. Chrysostomus et Augustinus, et ut verit ex hebraeo S. Hieronymus, et ut requirit proprietas linguae graecae. Sanctus tamen Hilarius exponit: « Super omnia opera ejus, » id est, excellit operibus ejus, et hanc expositionem patitur textus hebraicus, et hinc theologi disputant quomodo intelligendum sit misericordiam esse excellentiorem omnium virtutibus, de qua re vide S. Thomam et Cajetanum in II h. *Quaest.* XXX, art. 4. Illud autem, *suavis Dominus universis*, veri n est absolute, quia Deus « solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos, » ut dicitur *Math.* v. Et ne daemones quidem Deus excludit a misericordia sua, cum eis vitam et intelligentiam tribuat et conservet: tamen magna misericordia, quae ad salutem aeternam perducit, de qua dicit David *Psalm.* L: « Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam; » et Jacobus cap. II: « Judicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam, » restringitur ad i-

mentes et invocantes Deum; nam *Psalm.* LXXV, dicitur: « Tu Domine, suavis et mitis, et multae misericordiae omnibus invocantibus te; » et *Psalm.* CII: « Quoniam secundum altitudinem caeli a terra corroboravit misericordiam suam super timentes se; » et: « Quomodo miseretur pater filiorum, miseris autem Dominus timentibus se; » et: « Misericordia Domini ab eterno, et usque in eternum super timentes eum; » quod etiam significavit B. Virgo, *Luc.* cap. I, cum ait: « Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum. »

10. *Iod.* CONFITEANTUR TIBI, DOMINE, OMNIA OPERA TUA, ET SANCTI TUI BENEDICANT TIBI.

11. *Caph.* GLORIA REGNI TUI DICENT, ET POTENTIAM TUAM LOQUENTUR.

12. *Lamed.* UT NOTAM FACIANT FILIIS HOMINUM POTENTIAM TUAM, ET GLORIAM MAGNIFICENTIAE REGNI TUI.

13. *Mem.* REGNUM TUUM, REGNUM OMNIUM SECULORUM; ET DOMINATIO TUA IN OMNI GENERATIONE ET GENERATIONE.

Cecinit haecnunc opera Dei gloriosa, terribilia et amabilia; nunc transit ad qualitatem regni Dei, cantaturus etiam postea qualitates ipsius regis: « Confiteantur, inquit, tibi, Domine, omnia opera tua, » id est, laudent te opera tua, de quibus haecnunc te laudavi: opera enim optime laudant, quando pulchra sunt et bona. Opera autem Dei talia sunt, ut nihil eis addi, vel minus possit. « Vidit enim Deus omnia quae fecit, et erant valde bona, » *Gen.* I; et: « Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, » *Psalm.* CX. Atque his verbis concludit narrationem praeteritam. Addit deinde inchoans novam laudationem: « Et sancti tui benedicant tibi, » id est, opera tua, quae patent oculis omnium, generatio et generatio laudabit, ut supra dictum est; sed qualitatem regni, de qua nunc dicturus sum, non noverunt nisi sancti tui, quibus per Spiritum Sanctum revelata est; ideo « sancti tui, » fideles tui, populus tuus peculiaris, « benedicant tibi, » laudent te. In quo autem laudaturi sint, subjungit, cum ait: « Gloria regni tui dicent, et potentiam tuam loquentur. » *Gloria regni* est potentia regni. Potentia regni consistit in multitudine subditorum, et in magnitudine divitiarum, quibus subditi alii et sustentari possunt. Gloria, sive potentia regni Dei cognosci potest ex differentia inter regnum Dei et regnum hominum. Est autem quadruplex differentia. *Prima*, quod homines reges habeant subditos paucissimos, et opes tenuissimas, homines videlicet, et opes unius aut plurium provinciarum; Deus autem subditos habet omnes angelos, omnes homines, omnes daemones; et quicquid in caelo, in terra et in mari est, opes ejus sunt. *Altera* differentia est, quod reges terreni sic dominantur subditis, ut etiam illis servant, qui

pendent ab illis, et sine illis nihil possunt, et par ratione sic abundant opibus, ut semper egeant, et cogantur a subditis exigere velegia et tributa, et ut plurimum gravati sunt ere alieno; Deus autem dominatur omnibus, et nulli servit, quia non eget opera illorum; abundat opibus sine ulla inopia, quia potest in momento producere ex nihilo multo plura quam habeat. *Tertia* differentia sequitur ex *secunda*: reges enim terreni gaudent honore ac dignitate sua, sed simul angurantur assidua sollicitudine et formidine, ut propterea inventi sint, qui sponte imperium deposuerint; Deus autem nulla premitur sollicitudine, nullo motu, sed cum tranquillitate et securitate regnat. *Quarta* est, quod reges terreni brevi tempore regnant, Deus autem in aeternum. *Prima* differentia attingitur in versiculo illo: « Gloria regni tui dicent, et potentiam tuam loquentur, » id est, Sancti tui predicabunt gloriam et potentiam regni tui, quae in multitudine innumerabili subditorum, et abundantia infinita opum tuarum consistit. *Secunda* et *tertia* attinguntur in versiculo sequenti: « Ut notam faciant filii hominum potentiam tuam et gloriam magnificentiae regni tui; » quae verba indicant maximum discrimen inter regna hominum et regnum Dei. Ideo enim dicit, « ut notam faciant filii hominum, » id est, ut faciant filios hominum intelligere regna sua terrena nihil esse, si comparentur ad regnum Dei; et non contentus dixisse, « ut notam faciant potentiam tuam, » addidit, « et gloriam; » et hoc non contentus addit, « magnificentiae regni, » id est, gloriam excellentissimi regni tui. Denique quarta differentia habetur in versiculo sequenti: « Regnum tuum, regnum omnium saeculorum, » etc.

14. *Nun.* FIDELIS DOMINUS IN OMNIBUS VERBIS Suis, ET SANCTUS IN OMNIBUS OPERIBUS Suis.

Hic jam incipit explicare Prophetam virtutes proprias regis, quae in Deo perfectissime inveniuntur, ut etiam in Christo homine, et ad quorum quasi speculum vel exemplar reges omnes respicere debent. *Prima* virtus regia est probitas vitae, et praecipue veracitas in verbis: nam « totus componitur oris regis ad exemplum; » et de Christo rege dicitur: « Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, » I *Petri* II: et hoc ipsum dicit hoc loco Propheta: « Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, » id est, verax, non mendax, non decipiens, non fallens, promissa omnia constanter observans, et sanctus in omnibus operibus suis, » innocens, impollutus, immaculatus in omni opere suo. Hunc versiculum non habent codices hebraici; sed hoc ipso conveniunt esse corrupti: nam Septuaginta Viri nullo modo ausi fuissent verbum *et*, ac praecipue integrum versiculum inserere verbis Dei; praeterea cum totus hic Psalmus alphabeticus sit, nulla ratio reddi potest, cur David unam litteram

omittere voluerit. Itaque non dubitamus in hebraico textu quem habuerunt Septuaginta Interpretes, fuisse hunc versiculum, cuius prima littera erat *mun*, ut verba vox hebraica, quae *filium* significat, a littera ista principium habet: dicitur enim *מונ*, id est *filii*.

15. *Samech. ALLEVAT DOMINUS OMNES QUI CORRUUNT, ET ERIGIT OMNES ELISOS.*

Haec est altera virtus regia et pastoralis: nam regis et pastoris idem est officium, regere subditos, ne corruant, et erigere eos qui forte corruerunt. Misericordia hae virtus dicitur, et regibus maxime necessaria. Illud, *allevat*, in hebraeo est *sustentat*, sive *confirmat*; proinde *allevare*, hoc loco non est erigere eos qui corruerunt, sed suscitare, et allevare ne cadant, cum in proximo sunt ut cadant, juxta illud: « Impulsus eversus sum ut caderem, et Dominus suscepit me. » At quomodo verum est a Deo sustentari omnes cadentes, et erigi omnes elisos? Nonne plurimi cadunt, et eliduntur quotidie, sive corporaliter, sive spiritualiter hoc intelligatur? Dicitur Deus *omnes allevare ne cadant, et erigere elisos*, quia quicumque in tentatione non cadunt, Deo juvante non cadunt; et qui ex casu resurgunt, Deo erigente resurgunt: qui autem cadunt, aut ex casu non resurgunt, ex se habent, non ex Deo, ut cadant, vel non resurgant. Quod aliis verbis dicit Osee cap. xiii: « Perditio tua ex te, Israel, tantummodo in me auxiliium tuum. » Quod autem non velit David dicere omnes omnino corruentes allevari, sive sustentari, perspicuum est ex verbis sequentibus, ubi dicit erigi a Deo omnes elisos: nam si Deus sustentaret omnes cadentes, nemo caderet, aut certe nemo cadens elideretur; quomodo ergo verum esset illud, *erigit omnes elisos*? Atque haec de spirituali casu dicta sunt; de corporali autem casu dicimus Deum omnes allevare et erigere, quia ex natura pronus est ad allevandum et erigendum; quod si multos non allevat, neque erigit, imo saepe ipse dejicit et precipitat in ruinam, id facit, vel ad probationem et coronam, ut cum justos affligit, et hoc non est proprie dejicere, sed exaltare: vel ad poenam et supplicium, et tunc id exigunt peccata hominum; ac per hoc prima radix malorum ex nobis est, et semper vera est Prophetae sententia: « Perditio tua ex te, Israel, tantummodo in me auxiliium tuum. »

16. *Aph. JECULI OMNIUM IN TE SPERANT, DOMINE, ET TU DAS ESCAM ILLORUM IN TEMPORE OPPORTUNO.*

17. *Phe. APERTIS TU MANUM TUAM, ET IMPLES OMNE ANIMAL BENEDICTIONE.*

Tertia virtus regia liberalitas est; pertinet enim ad reges non expilare subditos, non emungere pecunias variis artibus, eosque ad egestatem redigere. Sed contra liberaliter alere ut filios, sic

tamen ut tempore suo comedant, non totos dies in comessionibus consumant. « Oculi omnium, inquit, in te sperant, Domine, » id est, oculi omnium vivendum ad te respiciunt, sperantes a te cibum, ut inde alantur et vivant. « Et tu das escam illorum, » id est, et tu per creaturas tibi subjectas, terram, solem, pluvias, productis fructus copiosos in escam omnium vivendum. « Das » autem « escam illorum in tempore opportuno, » quando tempus opportunum est, ut comedant; non enim semper comedere debent. Itaque qui comessionibus superfluis vacant, non accipiunt escam a Deo, sed a cupiditate sua. Item « dat escam Deus in tempore opportuno, » id est, quando esuris, quando eges, quando necesse habes; proinde qui reconduunt et multiplicant superflua, non a Deo accipiunt, sed furantur huius communita, et ideo mirum non est, si non levegeant et esuriant. Item « dat escam in tempore opportuno, » quia dat, quando equum est dare; aliquando enim equum est tolli, quia id meretur peccata hominum, quomodo medicus prescribit cibi inediae et abstinentiam vini; hinc saepe Deus immittit sterilitates et penuriam, ut flagellet peccatores. Denique, juxta Chrysostomum, « dat escam in tempore opportuno, » quia non omnes fructus dat omni tempore, sed per temporum varietates varios fructus ex terra producit. Ut autem intelligas primam causam omnium honorum esse Dei liberalitatem, addit: « Aperis tu manum tuam, et imple omnia animal benedictione, » in qua sententia omnia verba sonant liberalitatem. « Aperis, inquit, manum, » id est, non stricta manu, sed larga atque aperta, summa liberalitate; « imple, » id est, abunde satias, omne animal, non solum hominem, sed omnia animalia; « benedictione, » id est, abundantia refectione. Sic enim accipit benedictionem Apostolus II Cor. ix: « Ut benedictionem, non ut avaritiam, » id est, largam elemosynam. In hebraeo non est proprie benedictione, sed *beneficentia*; sed idem est sensus: significat enim Propheta impleri omnia animalia cibo sibi convenienti, qui eis placet, et quem cupiunt. S. Hieronymus verit generalius refectione. Septuaginta adhuc generalius, benedictione. At si Deus larga manu implet omne animal benedictione, unde tot mendicij? tot famelicij? tot nudj? Jam supra indicavimus id accidere ex injustitia divitum, qui multo plura volunt et conservari, quam necesse habent, et multa effundunt in vanitates, quae pauperibus dari debuissent; addidimus etiam ut aliquando evenire ex judicio Dei, quia id exigunt peccata hominum; denique adiungimus ipsos pauperes saepe esse in causa, quia vel confidunt in astutia sua et malis artibus, non in Deo, vel non sunt contenti victu et vestitu statui suo congruenti, vel quod lucrantur per integram hebdomadam, uno die comessando vel ludendo perdunt.

18. *Tsade. JUSTUS DOMINUS IN OMNIBUS VIIS VIIS, ET SANCTUS IN OMNIBUS OPERIBUS SUIS.*

Quarta virtus regia est justitia, quae omnino necessaria est, ut populi pacem et quietem habeant. « Justus Dominus in omnibus viis suis, » id est, Dominus in omnibus actionibus suis externis, quibus quodammodo exit ab interno conclavi suo ad nos, justissimus est; tribuit enim omnibus, quod illis debetur; et hoc idem significant verba sequentia: « Et sanctus in omnibus operibus suis. »

19. *Coph. PROPE EST DOMINUS OMNIBUS INVOCANTIBUS EUM, OMNIBUS INVOCANTIBUS EUM IN VERITATE.*

Quinta virtus regia est facile se prebere omnibus accedentibus atque auxilium implorantibus. Hoc mirifice praestat Deus noster, qui « prope est omnibus invocantibus eum, » id est, quamvis Deus excelsior caelo sit, tamen appropinquat facile omnibus invocantibus eum, neque unquam audientiam negat; hinc gloriatur Moses Deut. cap. iv: « Non est alia natio tam grandis, quae habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris; » addit Propheta declarans quomodo intelligendum sit, « omnibus invocantibus eum, » et ait, « omnibus invocantibus eum in veritate; » quae propositio, in veritate, includit omnes conditiones bonae orationis: nam qui sine vera fide orat, non invocat Deum in veritate, quia non invocat Deum, sed idolum capitis sui; et qui sine spe et fiducia orat, non invocat Deum in veritate, quia non potest serio et ex animo invocare eum, a quo non sperat se audiri; et qui sine charitate vel sine dilectione saltem inchoata orat, non invocat Deum in veritate, quia nemo invocat serio quem odit, et a quo se odio haberi credit; et qui sine affectu ac desiderio orant, ut qui recitant: Psalmos et orationem Dominicam absque desiderio consequendi quae petunt, non invocant Deum in veritate, sed invocare videntur; denique qui sine attentione orant, nec sciunt quid dicant, in voce tantum, non mente orant, et ideo non invocant Deum in veritate, quia non ipsi vere invocant, sed signum inane invocationis ostendunt.

20. *Resh. VOLUNTATEM TIMENTIUM SE FACIET, ET DEPRECATIONEM EORUM EXAUDIET, ET SALVOS FACIET EOS.*

Sexta virtus regis est benignitas, quae non solum facile admittit subditos ad audientiam, sed etiam benigne concedit quae ipsi petunt, modo ea petant quae decaet regem concedere. « Voluntatem, inquit, timentium se faciet, » id est, audita oratione praestabit quod ipsi volunt. Sed addit, « timentium se, » quia hoc justum est, ut

Deus faciat voluntatem eorum qui faciunt voluntatem ipsius. Illi autem faciunt voluntatem Dei, qui timore sancto metuunt offendere Deum, et quilibet potius amittere volunt, quam gratiam Dei. Id ipsum more suo repetit, cum addit, « et deprecationem eorum exaudiet. » Addit postremo: « Et salvos faciet eos, » et declarat quomodo Deus semper exaudiat deprecationes timentium se. Saepe enim Deus videtur non exaudire orationem « timentium se, » ut cum Apostolus non liberavit a stimulo carnis, pro qua re ter Dominum rogaverat, II Cor. xii, et tamen vere semper exaudit primarium desiderium « timentium se, » quod est salutis aeternae desiderium. Sicut enim Dominus jussit: « Primum quaerite regnum Dei, et justitiam ejus, » id est, et gloriam et gratiam: sic omnes timentes Deum timore sancto, primo et principaliter in omni oratione petunt salutem inchoatam, quae est gratia; et perfectam, quae est gloria. Deus igitur exaudit semper timentes se, quia « salvos faciet eos, » id est, exaudit, quando et quomodo expedit ad salutem.

21. *Scin. CUSTODIT DOMINUS OMNES DILIGENTES SE, ET OMNES PECCATORES DISPERDET.*

Ultima virtus, sed maxime necessaria regi, est providentia, quae protegit justos, ne a multitudine peccatorum opprimantur; et peccatores dissipat, ne justis noceant, aut non tantum noceant, quantum vellent; tametsi enim aliquando sint justos a peccatoribus multa pati, tamen custodit eos, ne passio illis noceat; imo gratia sua facit, ut multum prosit. Permisit Deus martyres sanctos flagellari et occidi; sed custodivit eos tribuens illis constantiam in fide, et patientiam in doloribus, ut animae gloriam mox adipiscerentur, et paulo post corpus etiam reciperent gloriosum, et verum esse intelligerent, quod eis Veritas promisit: « Capillus de capite vestro non peribit. » Quod autem dicit, « omnes peccatores disperdet, » ideo verum est, quia vel peccatores convertentur ad justitiam, et non erunt amplius peccatores; vel injusti permanebunt usque ad finem, et disperdentur per derusionem in gehennam, ut ad justos in aeternum appropinquare non possint.

22. *Thau. LAUDATIONEM DOMINI LOQUETUR OS MEUM: ET BENEDICAT OMNIS CARO NOMINI SANCTO EIUS IN SAECULUM, ET IN SAECULUM SAECULI.*

Concludit Propheta Psalmum, jungens finem cum principio, quasi dicat: Propter haec omnia, quae dixi de magnitudine Dei, de operibus ejus, de perpetuitate regni ipsius, ac de virtutibus regis, quae in ipso perfectissime et absolutissime inveniuntur, « laudationem » ejus semper « loquetur os meum; » nec solum ego laudare cupio, sed opto ut omnis caro, omnis homo, omne quod spirat et vivit, nomen Domini semper laudet.

PSALMUS CXLVI

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *Alleluia, Aggei et Zachariae.*

2. Lauda, anima mea, Dominum; laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quamdiu fuero.

Nolite confidere in principibus:

3. In filiis hominum, in quibus non est salus.

4. Exhibet spiritus ejus, et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5. Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius:

6. Qui fecit cælum et terram, mare, et omnia quæ in eis sunt.

7. Qui custodit veritatem in sæculum: facit judicium injuriarum patientibus: dat escam esurientibus.

Dominus solvit compeditos: 8. Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit elisos, Dominus diligit justos.

9. Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet, et vias peccatorum disperdet.

10. Regnabit Dominus in sæcula, Deus tuus, Sion, in generationem et generationem.

V. s. H. *Alleluia.*

Lauda, anima mea, Dominum: laudabo Dominum in vita mea: cantabo [*h. psallam*] Deo meo quamdiu sum.

Nolite confidere in principibus: in [a]l. et in filio hominis, cui non est salus.

Egredietur spiritus ejus, et revertetur in humum suam: in die illa peribunt cogitationes ejus.

Beatus cujus Deus Jacob auxiliator ejus: spes ejus in Domino Deo suo.

Qui fecit cælos et terram: mare, et omnia quæ in eis sunt: et custodit veritatem in sempiternum [*h. sæculum*].

Qui facit judicium calumniam sustinentibus, et dat panem esurientibus.

Dominus solvit victos: Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit allisos [*h. incurvatos*]: Dominus diligit justos.

Dominus custodit advenas; pupillum et viduam suscipiet: et viam impiorum conteret [*h. pervertet*].

Regnabit Dominus in æternum [*h. sæculum*], Deus tuus, Sion, in generationem, et generationem. Alleluia.

Argumentum. — « Non in terrenorum regum ac principum, sed in Dei regis potentia spem esse collocandam (vers. 1-3), cujus et potentiam ac vires. Idem et clementiam, presentem in afflictis rebus opem et regnandi justitiam celebrat (6-10). Præter Alexandr. hujus Psalmi versioni, cæterisque, quæ ex illa sunt facta, præscribitur nomen Aggei et Zachariae, scilicet et Psalmi duobus, qui proxime sequuntur. Certe quæ vers. 7 et 8 hujus carminis habentur, optime congruebant reversis ex Babylone. Videntur autem omnino Psalmi hi quique postromi initiis consecrati templi secundi usurpati fuisse. Habent pleraque hæc carmina ἀποδύξαι frequentes ex aliis, quorum aliquæ pene sententias haberi possunt. » Rosenmull. Maurer vero: « Primis post reditum de exilio annis edita esse certo certius est; cf. imprimis Ps. cxvii, 2, 13, 14. Nec dubium quin cuncta in templi usum facta sint. »

1. Laudate Jovam.

Lauda, anima mea, Jovam.

2. Laudabo Jovam per vitam meam, fidibus canam Deo meo, dum superstes ero.

3. Ne fiduciam collocetis in principibus, in homine, cui non est salus (juvandi vis).

4. Exit (migrat e corpore) spiritus ejus, revertitur in illo (mortis) die pereunt consilia ejus.

5. Beatus ille, cujus in auxilio est Deus Jacobi, cujus spes est in Jova, Deo suo!

6. Fecit cælum et terram,

PSALMUS CXLV.

mare et omnia quæ in eis sunt; qui servat fidem in perpetuum.

7. Agit judicium oppressis,

dat panem esurientibus, Jova vinculis expedit captivos.

8. Jova aperit cæcos (eorum oculos),

Jova erigit incurvatos, Jova diligit justos.

9. Jova custodit peregrinos, orphanum et viduam restituit (felicitati; vel, erigit), et viam improborum pervertit.

10. Rex erit Jova in perpetuum, Deus tuus, Sion, per omnes ætates. Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 9. *Viam improborum pervertit*, eos seducit, efficit, ut eorum cogitata et consilia aut nullum exitum habeant, aut longe diversum, quam ipsi cogitarunt, ut in ruinam et perniciem suam præcipientes ferantur.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXLV.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia, Aggei et Zachariae.

Hunc titulum non habent codices hebraici, excepta prima voce *alleluia*; sed habent codices græci et latini, etiam antiquissimi. S. Hilarius docet nomina *Aggei* et *Zachariae* addita esse ab interpretibus. quo iam duo illi Prophetae prædixerunt renovationem Hierusalem, et captivos consolabantur, et hortabantur ad reditum in patriam, et ad ipsam civitatem instaurandam. Hic autem Psalmus, ut etiam duo sequentes, cælestem Hierusalem prædicant, atque ad iter suscipiendum ad eam invitant. Et quoniam nihil est quod magis retardet peregrinos ab hoc itinere, quam spes felicitatis terrena, quæ ab amicitia et obsequio magnorum principum dependet, hortatur gravissimis verbis, ut in nullo homine, quantumvis magno, spem ponamus, sed totam fiduciam nostram in Domino collocemus.

EXPLICATIO PSALMI.

1. LAUDA, ANIMA MEA, DOMINUM: LAUDABO DOMINUM IN VITA MEA; PSALLAM DEO MEO, QUAMDIU FUERO.

Incipit per dialogismum. Peregrinus enim homo, animadvertens carnem suam gemere in labore peregrinationis, hortatur animam suam, ut ipsa saltem, quæ spæ beata esse cepit, Deum laudet et canendo reficiat totum hominem. «Lauda,» inquit homo ad animam suam, «anima mea, Dominum.» Respondet anima: «Laudabo Dominum in vita mea,» id est, tunc vere laudabo, quando veram vitam vivam; nunc enim gemendum et orandum est, potius quam canendum et laudandum; quamvis enim et nunc Deum laudemus, tamen non est hæc simplex et plena laudatio, sed admixta lacrymis et precibus: tunc autem erit sola et perpetua, ac jucundissima lau-

datio. Repetit hoc idem, dum addit: «Psallam Deo meo quamdiu fuero,» id est, cum ad vitam æternam pervenero, sine intermissione psallam Deo meo. Nunc enim non possum psallere quamdiu sum, quia multa nimis psallentem interrumpunt; sed tunc ab omnibus negotiis liber et expeditus, «psallam Deo meo, quamdiu ero,» id est, toto spatio veræ illius vitæ; et sicut semper ero sine timore moriendi, ita semper psallam sine periculo deficiendi. Ita S. Hilarius et S. Augustinus exponunt. Non tamen rejicimus expositionem aliorum, qui de præsentis laude hunc versus exponunt.

2. NOLITE CONFIDERE IN PRINCIPIBUS, IN FILIIS HOMINUM, IN QUIBUS NON EST SALUS.

Videt sanctus Propheta multos retardari ab itinere ad salutem, quia mirantur præfecturas hu-

manas, principatus et regna, quasi possint, qui ea possident, beatos facere quos volunt; et miseratus cæcilem ipsorum exclamat: « Nolite confidere in principibus; » et mox declarat, « in filiis hominum, » id est, in principibus, qui sunt hominum filii; nam unus est princeps verus, qui est conditor hominum, in quo confidere licet. Adjungit rationem, cur in principibus filiis hominum non sit fidendum, eum dicit: « In quibus non est salus. » Potest autem intelligi efficienter et formaliter, siquidem in principibus terrenis non est salus quia salvare non possunt alios, neque ipsi salvi sunt, sed salvandi cum cæteris, si digni erunt. At, inquit, Salvator noster filius hominis est: sic enim in Evangelio se vocat Salvator noster Dominus Jesus Christus; quomodo ergo in filio hominis non est salus? Recte S. Augustinus respondet, in Christo salutem esse, non quia filius hominis est, sed quia Filius Dei, ac per hoc Deus super omnia benedictus in sæcula; ubi S. Augustinus non negat Christi humanitatem concurrere ad salutem nostram, ut instrumentum conjunctum, sed significat originem et fontem salutis in Christo esse, non ex eo quod sumpsit ex homine, sed ex eo quod erat in principio apud Patrem; et eundem Christum non fore Salvatorem, si filius hominis esset, et Filius Dei non esset.

3. EXIBIT SPIRITUS EJUS, ET REVERTETUR IN TERRAM SUAM: IN ILLA DIE PERIBUNT OMNES COGITATIONES EORUM.

Non esse salutem « in filiis hominum, » multis rationibus demonstrare potuisset Propheta, quia videlicet infirmi sunt, mutabiles, fallaces, sæpe non possunt quod volunt, sæpe non volunt quod possunt; sed unam rationem attulit, cui nemo contradicere potest, videlicet a morte communi petitam: quomodo enim salvare potest alios, qui se ipse salvare non potest? nam, velit, nolit, etiam in arce munitissima constitutus, et exercitu armato vallatus, etiamsi orbis terrarum monarcha fuerit, « exhibit spiritus ejus » ex corpore, et corpus, spiritu recedente, « in terram, » unda sumptum est, « revertetur; » et tunc « peribunt omnes cogitationes eorum, » qui videlicet in illo spem suam posuerunt: nam qui principis favore gaudet, magnas cogitationum fabricas erigunt, ipsi sibi divitias, honores, dignitates ex illius principis favore promittunt; sed cum Deus auferat spiritum principis, concidunt omnia illa palatia quæ cogitando fabricaverant, et sic illo pereunte pereunt omnes cogitationes eorum. Illud, in terram suam revertetur, non potest ullo modo referri ad spiritum, de quo dicitur: « Exhibit spiritus ejus; » nam in codice hebraico spiritus est generis feminini, ut etiam verbum exhibit, sed verbum revertetur est generis masculini. Ideo vel exponendum est cum S. Augustino: « Exhibit spiritus ejus, » et caro, sive corpus « in terram

suam revertetur: » nam et vox caro, et vox corpus, hebraice sunt generis masculini; vel, ut alii volunt, « exhibit spiritus ejus, » et ipse homo « in terram suam revertetur. » Illud quoque, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum, posset intelligi de cogitationibus principum morientium, ut sensus sit: « Exhibit spiritus ejus, » id est, uniuscujusque principis, ac per hoc omnium et singulorum principum, « et tunc peribunt omnes cogitationes ipsorum. » Neque explicatio, quam supra posuimus, huic explicationi repugnat, sed utraque vera est, et simul consistere potest: non enim repugnat Scripturæ divinæ, ut plures habeat sensus litterales.

4. BEATUS CUIUS DEUS JACOB ADJUTOR EJUS: SPES EJUS IN DOMINO DEO IPSIUS, QUI FEKIT CÆLUM ET TERRAM, MARE, ET OMNIA QUÆ IN EIS SUNT.

Rejcta vana confidentia in principibus terrenis, docet Propheta fiduciam ponendam esse in solo Deo vero, si quis ad veram atque æternam salutem pervenire desideret. « Beatus, » inquit, est, spe videlicet beatus, et in via recta et secura ad ipsam beatitudinem in re, « cuius Deus Jacob adjutor ejus, » id est, qui adjutorem et protectorem in hac vita Deum verum habet. Vocat enim Deum verum Deum Jacob, quia familia Jacob Deum verum colebat, cum Moabite, Ammonite, Philistæi, et cætera gentes vicinæ deos falsos colerent. Illud autem, ejus, supervacaneum est in lingua nostra; sed apud Hebræos in usu est, ut alibi monuimus. Declarat continuo Propheta, quis habeat Deum adjutorem, ac dicit: « Spes ejus in Domino Deo ipsius, » id est, « beatus est cuius adjutor est Deus Jacob; » « beatus, » inquam, cujus « spes est in Domino Deo ipsius. » Nam hoc loco subintelligitur relativum cuius, et superfluum est pronomen ejus. Esse autem Deum adjutorem omnium in se sperantium, Scriptura divina passim docet. *Ecl. ii*: « Nullus speravit in Domino, et confusus est; » et *Psal. cxiii*: « Domus Israel speravit in Domino: adjutor et protector eorum est; » et ibidem hoc sæpius repetitur. Probat denique Propheta optimum esse sperare in Domino, « quoniam, » inquit, ipse fecit cælum et terram, mare, et omnia que in eis sunt; » ex quo sequitur, ut sit potentissimus et Dominus omnium rerum, et omnia sint ei subiecta, ac per hoc qui ab eo protegitur, nihil timere debeat.

5. QUI CUSTODIT VERITATEM IN SÆCULUM, FACIT JUDICIUM INIURIAM PATIENTIBUS, DAT ESCAM ESURIENTIBUS.

Poterat peregrinus dicere: Deum omnipotentem esse scio, et posse, si velit, me protegere et juvare; sed unde intelligam illum velle? Huic respondet Propheta, ac demonstrat Deum velle, quia justus et misericors est. Et quidem quia justus est, « custodit veritatem in sæculum, » id est,

semper observat promissa: promisit autem auxilium sperantibus in se. Item quia justus est, « facit iudicium iniuriarum patientibus, » id est, juste iudicat causam quam habent justis adversus iniquos, et iniquos punit, justos coronat. Quia vero misericors est, « dat escam esuriensibus, » id est, per admirabiles vias providentiæ suæ prospicit inopie, tum spirituali, tum corporali eorum qui sperant in se.

6. DOMINUS SOLVIT COMPEDITOS, DOMINUS ILLUMINAT CECOS.

7. DOMINUS ERIGIT ELISOS, DOMINUS DILIGIT JUSTOS.

Quia non sufficit peregrinantibus ad patriam protegi a latronibus et alimonia refici, sed necesse est habere pedes solutos, et oculos illuminatos, et lotum corpus sanum, ideo adjungit, ut ostendat Deum omnino velle juvare sperantes in se: « Dominus solvit compeditos, » a compeditus concupiscentiæ male, mortificans paulatim omnes cupiditates; et quia concupiscentia execat, « Dominus illuminavit cecos, » præbens lumen sapientiæ et prudentiæ interioris; et quoniam ex peccato non sola cupiditas et cæcitas, sed etiam infirmitas orta est, et homo per peccatum similis illi factus est, qui descendens ab Hiernusalem in Hiericho incidit in latrones, et spoliatus ac vulneratus, semivivus relictus est; ideo addit Propheta: « Erigit elisos. » Denique adjungit: « Dominus diligit justos, » ut homo per gratiam sanatus, solutus et illuminatus, speret perseverantiam de Dei benignitate. S. Augustinus legit, *Dominus sapientes facit cecos*; et notat non esse dictum: « Illuminat cecos, » sed *sapientes facit cecos*, ne putarem Prophetam loqui de

illuminatione corporali. Sed sciendum est in hebræo esse, *Dominus illuminat cecos*, ut habet nostra lectio: Septuaginta autem vertisse, *Dominus sapientes facit cecos*, ut explicarent hebraicam lectionem non esse intelligendam de cæcitate corporali, sed spirituali; proinde utraque lectio laudanda est.

8. DOMINUS CUSTODIT ADVENAS; PUPILLUM ET VIDUAM SUSCIPIT, ET VIAS PECCATORUM DISPERDET.

Alia metaphora docet Propheta Deum esse adjutorem et protectorem peregrinantium suorum, qui per viam angustam tendunt ad patriam: « Dominus custodit advenas, » qui non sunt cives Babylonis, nec filii hujus sæculi, sed peregrini in terra aliena. « Pupillum et viduam suscipit; » pupilli sunt homines justis, destituti humano presidio, qui patrem non habent in terris, neque confidunt in ulla re temporali; « vidua » autem dicitur Ecclesia, quia est quasi vidua, cum virum suum non videat in terris, et multis injuriis et calamitatibus exposita sit. Hos pupillos et hæc viduam suscipiet Dominus in domum suam tempore suo; et tunc « vias peccatorum disperdet, » id est, prosperitates mundi, per quas ambulabant peccatores, ut per vias latas, que ducunt ad perditionem, Deus in consummatione sæculi omnino disperdet ac destruet.

9. REGNABIT DOMINUS IN SÆCULA, DEUS TUS, SION, IN GENERATIONEM ET GENERATIONEM.

Denique peregrinatione finita, et viis peccatorum cum impiis peccatoribus exterminatis, advenit regnum Christi sempiternum. « Regnabit » enim « Dominus » cum sanctis suis « in sæcula; » regnabit, inquam, o sancta Sion, Deus tuus cum filiis suis in sæcula sæculorum. Amen.

PSALMUS CXLVII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Alleluia.

V. s. h.

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit jucunda decoraque laudatio.

2. Edificans Jerusalem Dominus: dispersiones Israelis congregabit.

3. Qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum.

4. Qui numerat multitudinem stellarum, et omnibus eis nomina vocat.

5. Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus, et sapientiæ ejus non est numerus.

Laudate [*h. psallite*] Dominum, quoniam bonus est canticum Dei nostri: quoniam decorem est, pulchra laudatio.

Edificabit [*h. edificans*] Jerusalem Dominus: ejectos Israel congregabit [*h. congregans*].

Qui sanat contritos corde, et alligat plagas [*h. dolores*] eorum.

Qui numerat multitudinem stellarum, et omnes nomine suo vocat.

Magnus Dominus [*h. dominator*] noster, et multus fortitudine: et prudentiæ ejus non est numerus.

6. Suscipiens mansuetos Dominus, humilians autem peccatores usque ad terram.

7. Præcinito Domino in confessione : psallite Deo nostro in cithara.

8. Qui operit cælum nubibus, et parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus fœnum, et herbam servituti hominum.

9. Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum.

10. Non in fortitudine equi voluntatem habebit : nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11. Beneplacitum est Domino super timentes eum, et in eis qui sperant super misericordia ejus.

Suscipiens mansuetos Dominus : humilians impios usque ad terram.

Canite Domino in confessione : canite [*h. psal-
tite*] Deo nostro in cithara.

Qui operit cælum nubibus, et præbet terræ pluviam, et otri facit in montibus germen.

Qui dat jumentis panem et fœnum : filiis corvi et lamantibus.

Non est in fortitudine equi voluntas ejus : neque in tibiis viri placetur ei.

Placetur Domino in his qui timent eum, expectant misericordiam ejus.

PSALMUS CXLVIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. V. — Alleluia.

12. Lauda, Jerusalem, Dominum : lauda Deum tuum, Sion.

13. Quoniam confortavit seras portarum tuarum : benedixit filiis tuis in te.

14. Qui posuit fines tuos pacem, et adipe frumenti satiat te.

15. Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit sermo ejus.

16. Qui dat nivem sicut lanam : nebulam sicut cinerem spargit.

17. Mittit crystallum suam sicut buccellas : ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?

18. Emittit verbum suum, et liquefaciet ea : flabit spiritus ejus, et fluent aquæ.

19. Qui annuntiat verbum suum Jacob, justitias et judicia sua Israel.

20. Non fecit taliter omni nationi, et judicia sua non manifestavit eis. Alleluia.

V. S. H.

Lauda, Jerusalem, Dominum : canite Deum tuum, Sion.

Quia confortavit vectes portarum tuarum : benedixit filiis tuis in medio tui.

Qui posuit terminum tuum pacem : adipe [*al. et adipe*] frumenti saturavit te.

Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit verbum ejus.

Qui dat nivem quasi lanam : pruina[m] [*al. pruinas*] quasi cinerem spargit.

Projicit glaciem suam quasi buccellas : ante faciem frigoris ejus quis stabit?

Mittit verbum suum, et solvet illa : spirabit spiritu suo, et fluent aquæ.

Qui annuntiat verbum suum Jacob : præcepta sua, et judicia sua Israel.

Non fecit similiter omni genti, et judicia ejus non cognoscent. Alleluia.

Argumentum. — Conditum carmen esse, quum reversi ex Babylonia exsules urbem Hierosolymitam instaurare cepissent, indicio sunt vers. 2, 13, 14. Hujusce Psalmi non a præcedentis dissimile an vinctum, Strophae tres vers. 1-6, 7-11, 12-20.

1. Laudate Jovam, nam bonum est canere Deum nostrum, nam (idem et) jucundum; decent laudes.
2. Ædificat Hierosolymam Jova, expulsos (exsules) Israelis congregat.
3. Qui sanat fractos corde (afflictos), et alligat dolores (vulnera) eorum.

4. Constituit (vel numerat) numerum stellis, iis omnibus nomina imponit.

5. Magnus est Dominus noster et præpotens, intelligentiæ (sapientiæ) ejus non est numerus,

6. Restituit afflictos Jova, deprimit improbos ad terram.

7. Cantate Jovæ gratiarum actione, canite Deo nostro harpa :

8. Qui tegit cælos nubibus (frugiferis), qui parat terræ pluviam, qui germinare facit montes gramine.

9. Dat pecudi cibum suum; pullis corvi, qui (alius, quando) clamant.

10. Non robor equi (equitum) amat (Jova), non erribus viri (peditum) delectatur.

11. Delectatur Jova cultoribus suis, iis qui exspectant (sperant in) gratiam ejus.

12. Lauda, Hierosolyma, Jovam; Lauda Deum tuum, Sion.

13. Nam firmat vectes portarum tuarum, benedicit filios tuos in medio tui.

14. Qui facit fines tuos pacem (tranquillos), adipe tritici satiat te.

15. Qui mittit jussum suum in terram, celerrime currit verbum ejus (jussa perficiuntur)

16. Qui dat nivem instar lanæ (candidam), pruina[m] (gall. *givre*) instar cineris dispergit.

17. Qui projicit glaciem suam sicut frusta; coram frigore ejus quis consistet?

18. Mittit verbum suum, et liquefaciet ea; flare facit ventum suum : fluunt aquæ.

19. Qui nota fecit verba (jussa) sua Jacobo, statuta sua et leges suas Israeli.

20. Non fecit ita ulli alii populo, et leges (divinas) non norunt eas.

Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 1. *Jucundum*, scil. canere Deum nostrum. Hengstenberg, quia suavis est Jova. — Vers. 6. *Restituit* prosperitati, vel *erigit*. — Vers. 8. *Montium* mentio fit, ait Maurer, quia montibus incumbunt nubes imbrifere : cf. Ps. cv, 13; alii : quia montes vulgo aridi sunt et steriles. — Vers. 10. Elliptice dictum pro : Jova non amat aut benedicit eos, qui in præsidis humanis spem suam collocant, ac prætant multa equitum peditumque milia. — Vers. 12. Cum hoc versu Alexandrinæ versio, et quæ ex ea sunt factæ, incipiunt novum Psalmum, ut congruat deinceps numeratio Psalmorum cum Hebræis, quæ discrepare a) his cepit supra Ps. ix. Utrum revera hoc sit novi carminis initium, an cum præcedentibus cohereat, dissentiunt interpretes. — Vers. 17. *Glaciem suam*, grandinem intellige frustulatum in terram decidentem. Hengstenberg : Glaciem (vel grandinem) mittit ea facilitate, qua homo frustulum panis ad canem projicit. — Vers. 18. *Ea, nivem, pruina[m], grandinem.*